

tea, promovarea examenelor universitare unicul țel al existenței. Pentru Lucian Blaga, munca intelectuală alcătuia o latură constitutivă a respirației sale zilnice, făcea parte integrantă din resursele sale psihice. Discret, se detașa de ceilalți prin gravitatea cu care își configura conștiința axiologică și își anticipa ideatic personalitatea. Absorbit exclusiv de afirmarea spirituală, Lucian Blaga se simțea atras de poezie și filosofie printr-o irezistibilă chemare interioară, căreia nimic nu i se putea împotrivi.

3. „Încep să cred eu însumi că sunt poet!”

Fraza aceasta, rostită la 3 aprilie 1918²⁶, accentuează conștiința receptare dihotomică a zonelor de creativitate, pe care le sesizase încă de la începutul lunii ianuarie: „În săptămâna aceasta am făcut «Cugetări» mai multe ca de obicei. Se vede că am inspirații periodice când pentru una când pentru alta”²⁶. Lucian Blaga a intuit că înclinația spre filozofie și harul poetic sunt două aspecte diferite ale nativei înzestrări spirituale, două voci distinct separate, izvorâte din rădăcini ontologice inconfundabile. Dacă lecturile filosofice și incipienta concepție despre realitatea înconjurătoare se distilau în aforisme și eseuri, întâia dragoste adâncă l-a determinat să revină asupra liricii dintr-o fertilă perspectivă contemplatoare.

Evident, Lucian Blaga își observase bipolaritatea preocupărilor, dar ezitase a acorda liricii statut egal cu filosofia. În săptămânile de ucigătoare nesiguranță de la sfârșitul lui august și începutul lunii septembrie 1917, „timpul celei mai mari desperări”²⁶, a descoperit prin propria-i experiență că poezia exprimă mai adecvat trăirile lăuntrice și sugerează mai eficient

mişcărilor sufletești, pe care mesajul obișnuit nu izbutește să le concretizeze.

Străbătuse atunci spațiul unei suferințe psihice ce depășea prin amploare, extensiune, profunzime și stabilitate relațiile emoționale anterioare. Substructura personalității se tulburase. Eul se transformă în subiectul unor trăiri afective complexe. În acele momente trebuie să se fi produs dedublarea: se detașase de sine pentru a-și contempla, explora și transcende tumultul lăuntric în discurs poetic. Din spectator, devenise actor, interpretul obiectiv al propriei subiectivități. Neîndoielnic, intervalul temporal septembrie 1917 – august 1918 constituie perioada în care se cristalizează conștiința poetică a lui Lucian Blaga: „...am deja multă încredere în instinctul meu artistic – preciza la 26 august 1918. Și știu, cred, să fiu simplu, natural și totuși *adânc* și creator...”²⁶. Dar până să ajungă la această convingere, fragilă totuși, trecuse prin nesfârșite clipe de chinuitoare îndoieli.

Redescoperirea liricii a avut ca efect imediat ivirea în subconștientul poetului a unei temeri ce își trimitea periodic reflexele în conștiință: „După orice poezie ce mi-e dat s-o scriu – îi mărturisea în decembrie 1917, lui Romul Bena –, rămân înstrăinat mie însumi, ca și cum nu mă va mai cerceta nici un gând”¹. Nesiguranța, pustiirea sufletească erau normale, fiindcă totdeauna personalitățile creative sunt stăpânite într-o măsură mai adâncă sau mai superficială de o anxietate specifică, și neliniștea ivită atunci îl va obseda latent până la sfârșitul vieții. Adesea, din corespondență, răzbat accente de spaimă: „Gaor, de-un ceas mă preambul prin curte. N-am putut vâna însă nici o idee”²⁶, îi scria Corneliu în iulie 1918. Însă aprehensiunea era neîntemeiată.

De multă vreme, întâmplări mărunte, dar cu mare încărcătură emoțională erau receptate și depozitate în câmpul inconștientului blagian, de unde stări favorabile contemplației le vor focaliza în motive poetice. La 5 decembrie 1916, pe o stradă din Oradea, întâlnise un copil: „...ținea o scoică de mare la ureche

și asculta c-un zâmbet de-o naivitate divină. Mi-a răspuns că «ascultă marea»...²⁶. Episodul va prinde consistență lirică după doi ani, în poemul *Scoica!* La 26 iunie 1917, intuise interferența regnurilor: „...am stat întins la umbră sub arini și-am gustat înțelepciunea indică. Cugetam la suprema unitate în care se împreună toți și toate, așa cum râurile se împreună în mare. Mă sileam [...] să simțesc marea identitate dintre mine și frunzele de arin și paianjenul care-și torcea firele de mătase la urechea mea”²⁶. Din aceasta sau dintr-o similară trăire se va ivi *Gorunul*, simbol mai adecvat tonalității grave din știuta poemă decât emblematica arinului, specifică sălbăticiiei.

„- Există și gorunul?” – a întrebat cândva pe poet Dominic Stanca.

„- Gorunul? – a replicat Lucian Blaga – Dacă există, tot un arin trebuie să fie și el. Și tot la Sebeș...”⁷⁹.

Apoi, fiecare nou poem adăuga la senzația secătuirii structurilor perceptive trăiri antitetice, proprii procesului creator; bucuria gândului turnat în tipare prozaice era umbrită de senzația inadecvatei transpuneri în imagini a ideilor: „...am scris după o pauză mai îndelungată două poeme. Sunt încă în forma lor – primitivă. Să le consideri deci numai din punctul de vedere al ideilor și-al «puterii de expresie»”²⁶.

Din acest motiv revenea cu îndărătnicie asupra poemelor: „Câteva din cele vechi le-am copiat sau le-am contras.” „Corecturile la poeme iasă foarte bine”²⁶. Curând, o constatare a Corneliei, exprimată în primele zile ale lunii ianuarie 1918, i-a reținut luarea-aminte prin generalitatea reflecției: mai multe poezii revizuite, comparate cu forma lor inițială, i s-au părut tinerei inferioare. Lucian Blaga a reținut, după un prim moment de surpriză, observația; întâiul critic al liricii sale nu părea să aibă, ci chiar avea dreptate: „...critica și lucrarea conștientă strică ceea ce-a făcut cu mult mai bine inconștientul”, fiindcă „în fond, prelucrarea «conștientă» n-a adăos (sic!) nimic nou la ele”²⁶.

Tânărul a simțit totuși că o simplă modificare nu este suficientă și, după o scurtă șovăire, de la sfârșitul lunii martie 1918, adoptă un alt procedeu: retopește imaginile și le cristalizează în tipare prozodice, mai apropiate de ritmica mișcării lăuntrice. Ordonarea versurilor în funcție de recurența trăirilor psihologice a avut ca efect crearea unor unități sintactice mai mlădioase, firesc adaptate sensibilității individuale. Adolescentul care, în 1911, la Biblioteca Academiei Române, rămăsese mut de emoție, cu manuscrisele lui Mihai Eminescu în mână, redescoperea, matur, tehnica utilizată de marele poet național: „Cele mai multe poeme le-am pus deja în «tonalitatea» ritmică a versurilor – și-s aproape mulțămît”²⁶, declara la 4 aprilie; la 24 iunie, adăuga: „Cizelez la poeme cu patimă: și-am produs câteva frumuseți de amănunt de mă uimesc eu însumi de ele... Nu cunosc hodină”²⁶.

În primele patru luni ale noului an a gândit și materializat parțial un studiu despre filosofia indiană: „Am deja schița. La început am plănuit-o ceva mai lungă calculând cu un «material savant» mai bogat. Nu stă în firea mea să fiu erudit și de-aceea mai bucuros și mai bine o fac mai scurtă, mai liberă și mai curgătoare...”²⁶. În scrisoarea din 15 aprilie, din care am citat, destăinuia că își transcrie poeziile „în noua lor ediție de lux; pe unele abia le mai recunoști în haina lor pompoasă și ritmică”²⁶. Și nu șovăie, trei săptămâni mai târziu, când avea redactate treizeci de poezii, să le caracterizeze, parțial, poemele „clasice ale mele”²⁶. Repetăm, parțial!

Asemenea marilor poeți, Lucian Blaga își autodefinia creația nu global, nediferențiat, ci selectiv, utilizând fără șovăire trepte valorice distincte. Alături de „cele clasice”, o poezia ca *Visătorul* „e bună și drăguță”; altele, menționate în scrisoarea din 6 mai: *Clipele*, *Sus*, *Când te-apropii*, *Gândurile de noapte*, *Trei fete*, sunt „mărunte și drăguțe”; în schimb, *Isus și Magdalena* i se pare a sta „alătura de cele clasice ale mele”; dintre poeziile „cu Eva”, expediate Corneliei în august 1918, „una e «tiefsinnig» – cealaltă drăguță...”²⁶. Poema „profundă”

era *Legendă!* Pentru Lucian Blaga, munca intelectuală alcătuia o latură constitutivă a respirației sale zilnice, făcea parte integrantă din resursele sale psihice. Discret, se detașa de ceilalți prin gravitatea cu care își configura conștiința axiologică și își anticipa ideatic personalitatea. Absorbit exclusiv de afirmarea sa spirituală, Lucian Blaga se simțea atras de poezie și filosofie printr-o irezistibilă chemare interioară, căreia nimic nu i se putea împotrivi!

Continua să citească. În iulie, era entuziasmat de descoperirea unui nou filosof, asupra căruia îi atrăsese atenția, probabil, Cornelia deoarece îi reproșa cu delicatețe că, fiind în Elveția, la pension, nu i-a audiat prelegerile: „...filosoful tău pe care în Elveția n-ai voit să-l asculți: Boutroux. Teoria despre «contingența legilor naturale»... Te rog nu te speria – Edera! Ascultă, ce frumos...”²⁶. Filosoful era profesorul universitar francez Émile Boutroux, 1845–1921, iar cartea, *De la contingence des lois de la nature*, apărută în primă ediție în anul 1874. În decembrie, studia *Philosophie der Kunst* a lui H. Taine.

Nu ocolea nici literatura. În august, Cornelia i-a trimis *Gösta Berling* de Selma Lagerlöf, în traducere germană și lectura îi prilejuiește o sugestivă caracterizare critică: „Romanul poate fi frumos – dar nu găsesc încă în el «problema adâncă» prin care o operă se ridică între cele dintâi: problema care să revoluționeze spiritele. Problema care să-ți miște «eul» și nu numai statutul estetic al sufletului. Mă gândesc la: *Frații Karamazov*, *Idiotul*, *Anna Karenina*...”²⁶. Aceasta este întâia însemnare ce atestă lectura lui Dostoievski. Va fi citit, de asemenea în traducere germană, o parte din romanele lui Balzac, ale lui Zola și, neîndoielnic, *Madame Bovary* și *Mizerabilii*.

Scria în același timp fără odihnă. Spre sfârșitul lui aprilie, probabil în timpul pregătirilor pentru sărbătorile Paștelui, în casă a izbucnit un incendiu. Focul a fost stins cu promptitudine, dar flăcările au mistuit necruțător hârtiile aflate pe masa de lucru: poemele abia transcrise, o parte din cugetări, caietele cu

note și conspecte, referitoare la filosofia indiană, pregătite pentru definitivarea sintezei amintite. Au rămas intacte cărțile și cugetările ce au „fost închise în dulap“. În aceeași zi, a transcris din memorie, „absolut fidel“, toate piesele pierdute în flăcări. Distrugerea fișelor și a însemnărilor nu o regreta: „Poate că e mai bine așa: voi scrie numai despre ceea ce am asimilat *eu* nu *caietele*...“²⁶.

Tot mai mult simțea dorința de a testa receptivitatea cititorilor și începu să ofere poemele cunoscuților, notându-le atent reacțiile. La începutul lunii aprilie, împreună cu verișoara sa, Vichi Bena-Medean – al cărui soț, Enea Medea, murise în timpul primului război mondial – a plecat pentru trei zile la Pianu de jos. Aici, i-a arătat câteva poezii; Vichi a fost impresionată și plăcut încântată, afirmând „că n-a cetit poeme mai frumoase“²⁶.

La 17 aprilie, terminase de transcris poeziile „în noua lor ediție de lux“²⁶. Fiecare poem fusese copiat separat, pe hârtie velină; unul singur, *Frumoase mâini*, pe hârtie transparentă, toate numerotate și așezate într-o copertă obținută din îndoirea unei coli mai groase, luată dintr-un bloc de desen⁸⁰. În această formă, le-a oferit Letiției și lui Ioan Pavel. Amândoi le-au parcurs „cu multă plăcere și «speranță»“²⁶. Același caiet l-a dat spre lectură verișoarei Vichi și cumnatei acesteia, domnișoara Medean.

Câteva zile a trecut printr-un acut sentiment de regret: „Îmi pare că le-am făcut doar pentru tine și nu e vrednic nimenea să le cunoască“²⁶. Însă curiozitatea de a vedea cum se oglindesc trăirile sale afective în conștiința terțelor persoane era mai puternică decât reticența și, după două săptămâni, la Săliște, arată caietul și lui D.D. Roșca. Prietenul îi face „un mare compliment“: „Poezii cu concepții așa de frumoase, uneori drăguțe – alteori adânci, n-am mai cetit. Așa de precise, de clare și de bine concretizate...“²⁶. Aprecierile nu erau de circumstanță. Poeziile plăceau cu adevărat și la 24 iulie, Letiția a izbucnit în hohote de plâns la lectura nostalgicei poeme *O toamnă va veni*.

La 6 mai 1918, întâlnim în scrisorile lui Lucian Blaga, pentru întâia oară menționată, intenția de a include toate poemele într-un viitor volum. Era, de bună seamă, un răspuns la o întrebare anterioară a Corneliiei. Aceasta pare a fi și motivul pentru care și-a transcris poemele. Când a plecat la Viena pentru sesiunea examenelor de vară, a luat o copie a manuscrisului cu sine și a încredințat-o Corneliiei. Tânăra fată îi va fi sugerat să solicite o opinie autorizată și va fi rostit numele lui Sextil Pușcariu, profesor la Universitatea din Cernăuți, care înainte de război se ocupase de critica literară. Familiile Brediceanu și Pușcariu se cunoșteau; Cornelia era prietenă cu sora profesorului, Dora Pușcariu. În principiu, Lucian Blaga va fi fost de acord. Ezita totuși. Voia să mai adauge textelor existente altele noi.

Poate și acest motiv să fi contribuit la decizia de a face o altă cură de aer în Munții Sebeșului, la Măgura Pianului, între 26 iulie și 26 august. În scrisoarea adresată Corneliiei, menționează că pleacă cu „iubita verișoară“, iar în toate celelalte lasă impresia a fi fost singur. În realitate, a plecat cu un grup de aproape zece persoane. Alături de Vichi, se găseau cumnata ei, domnișoara Medean, apoi alte patru tinere fete, verii Teofil și Romul Bena, Silviu Cărpinișianu. Familia Bena avea la Măgura Pianului o cabană cu două încăperi, construită din lemn de brad și acoperită cu șindrilă, unde locuia, vara, îngrijitorul vitelor. Noaptea, culcat pe patul acoperit cu cetină, Lucian Blaga simțea vântul șuierând printre grinzi și prin interstițiile acoperișului privea Carul mare, Casiopeea, nebuloasa din Andromeda.

Sosiseră la Măgura călări, prin vânt, și „urlet de codri“, sub o ploaie mărunță și înghețată, ce dura de o săptămână. A doua zi, soarele s-a ivit iarăși strălucitor și în următoarele zile, Lucian Blaga contempla cu nesaț înfățișarea munților, mereu proaspătă, totdeauna nouă. „...să nu crezi cumva – îi scria Corneliiei – că nu-mi face bine duhului – o lume nouă. Dimpotrivă! Mă îmbogățesc – doar roadele vin mai târziu...“²⁶. Trăiri similare

încercau ceilalți; „Munții, pădurile, aerul, viața «în tabără» – totul era pentru noi numai încântare”²⁷. Lucian Blaga însuși, după unsprezece ani, îi scria nostalgic verișoarei Vichi: „...în orice locuri frumoase aș fi, mi se pare totdeauna că în coliba de la Măgura a fost și mai frumos”²⁷.

Senzația că s-a întors către o existență ancestrală îl fascina îndeosebi: „E cu atât mai minunat – cu cât suntem mai primitiv întocmiți”²⁶. Aproape zilnic îl întovărășea pe Teofil spre stâna aflată la altitudini superioare, de unde se întorceau cu „lapte, caș, urdă și alte bunătăți”. Teofil Bena avea pușcă de vânatoare „și într-o zi, au întâlnit o căprioară, care a rămas încremenită când i-a văzut. Poetul i-a șoptit vărului să nu tragă”. Produselor lactate, li se adăugau bureții; aveau făină și mălai din belșug.

„Trântit pe iarbă, mare, verde, sănătoasă”, Lucian asculta suspinele pădurilor de brazi, cu gândul, afirma, mereu la Cornelia: „în suflet: «numai noi doi»...”²⁶ citea, revedea poemele și din trei în trei zile, redacta câte o nouă epistolă iubitei, așteptând un trecător să le trimită la Sebeș. Adesea, „căutând inspirații”²⁶ se avânta în pădure, continuu uimit de tăcerea adâncă de început de lume, rar întreruptă de zgomotul vreunui con de brad, căzut la pământ. Dar nu se da în lături nici de la... „joc”. Vichi și cumnata ei descoperind că Lulu nu știa să danseze, s-au decis „cu multă hotărâre” să-l „dreseze” pentru „joc”. Și, adăuga Lucian, dacă m-am hotărât și eu – o fac de dragul tău: la toamnă vreau să te joc «cum niciodată n-am jucat!»...”²⁶. Din noua experiență lumească, se va ivi poema *Vreată să joc*.

În amurg, în fața cabanei, domnea buna dispoziție. Lucian, volubil, născocea suave porecle celor de față: Vichi, Mânătarcă; Teofil, Strigoae, domnișoara Medean, Lorelei, și el însuși se numea Lulu – Mătrăgună²⁷. Făcea versuri, ocazionale, nu prea bune. Adesea, cântau; uneori, glumele depășeau o anume intensitate, dar cel mai adesea stăteau de vorbă până târziu în noapte.

În primele zece zile, Lucian Blaga a scris poemele: *Legendă* și *Eva*. Cea dintâi: „Strălucitoare-n poarta raiului/ sta Eva./ Privea cum ranele amurgului se vindecau pe boltă/ și visătoare/ mușca din mărul/ ce i l-a-ntins ispita șarpelui...” i-a fost inspirată de o scenă pe care și-o amintea, peste ani, cu aceeași nealterată înduioșare. Într-un amurg, pe pragul cabanei, în picioare, rezemată cu un umăr de tocul ușii, o tânără din grupul excursioniștilor, detașată complet de contingent, mușca absorbită dintr-un măr, scăldată în razele sângerii ale asfințitului. „Mi-am zis atunci – mărturisea Lucian Blaga lui Bazil Gruiu – că tot așa, nespuse de frumoasă, inocentă, visătoare și pură, trebuie să fi stat cândva în poarta raiului și Eva. Și din comparația asta s-a născut poezia *Legendă*”⁹. Probabil, fata îi plăcea realmente, dar în același timp îi apărea inaccesibilă, ori el însuși își interzicea, cu gândul la Cornelia, o apropiere, fiindcă numai astfel poate fi explicată refularea senzației de inaccesibilitate, observată⁹, și dezvăluită de a doua parte a poemului: din sâmburele suflat printre dinți de Eva se ivi un măr, și „prin lungul șir de veacuri“, din trunchiul unuia, fariseii „ciopli ră crucea lui Isus“. Cu puțină este să fi trăit și un difuz sentiment de vinovăție, pentru faptul că privirile i s-au oprit mai mult pe chipul fetei și poate și pentru gândurile impure. Oricum, sentimentul de culpabilitate răzbate și din poemul *Vei plânge mult, ori vei zâmbi?...*:

Eu –
nu mă căiesc
c-am adunat în suflet și noroi –
dar mă gândesc la tine.

Cu gheare de lumină
o dimineată-ți va ucide-odată visul
că sufletul mi-așa curat
cum gândul tău îl vrea
cum inima iubirii tale-l crede“.

Se apăra de ispitele lumii comune, proiectând imaginile realității pe un plan cerebral și abstract liniștitor.

Scena relatată mai sus a fost corelată de Lucian Blaga cu o alta, ce i-a succedat imediat în timp. Romul Bena a început s-o tachineze jovial pe față, spre hazul tuturor. În cele din urmă, negăsind o replică mulțumitoare, tânăra a izbucnit în plâns. „Doamne, frumoasă era cu ochii plini de lacrimi”⁹, a suspinat Lucian Blaga, relatând întâmplarea. Este posibil ca secvența aceasta să constituie punctul de plecare al poemei *Primăvara*, deși generalitatea ei nu mai amintește de nimic concret.

După aproximativ zece-douăsprezece zile, cineva din Sebeș a ajuns la Măgura Pianului, aducând și pentru Lucian corespondența venită de la Cornelia, împreună cu romanul Selmei Langerlöf, *Gösta Berling*. Acum izbutește să trimită toate scrisorile redactate în zilele anterioare. A răsfoit imediat cartea și a observat mai multe rânduri subliniate; ideea a intuit-o îndată și s-a simțit provocat să răspundă: „Eu nu sunt *pentru* artă, cultură, aventuri, ci arta, cultura, aventurile sunt pentru *mine!* Nu vreau să mă stăpânească nimic, – ci vreau să stăpânesc totul!”²⁶.

În acest timp, la Viena, într-o dimineață, către sfârșitul lui iunie sau începutul lunii august, Cornelia Brediceanu s-a întâlnit cu Silvia Brătianu*:

„– Vreau să te văd și să te rog ceva, îmi spuse cam stânjenită. Vreau să-ți comunic, mai bine zis să-ți arăt ceva, și să-ți cer părerea, dar nu aici, între zidurile «mării de piatră», undeva în singurătatea naturii”⁷⁶.

În aceeași după-amiază, tinerele s-au îndreptat spre Heiligenstadt. S-au oprit câteva clipe în fața casei memoriale Beethoven și apoi au pornit pe aleea străjuită de plopi ce poartă numele compozitorului. „Era deasupra noastră un cer albastru de o strălucire mătăsoasă, în jurul nostru atâta lumină și o liniște

* Silvia Brătianu așază întâlnirea la începutul lunii iunie; scrisorile dezvăluie că scena, relatată în continuare, s-a desfășurat abia după ce Lucian Blaga a părăsit Viena, la 15 iulie.

aproape ireală. Dincolo de plopi, pe o pajiște smălțuită de flori, un grup de mesteceni își clătinau fructele fragede, argintii și rotunde ca niște bănuți, salcâmi cu flori galbene-aurii împreștiau mireasmă îmbătătoare. Acolo mă invită Cornelia să stăm pe o bancă. Deschise servieta și scoase un teanc de foi albe, acoperite cu slove foarte îngrijite, rânduite după o grafică aparte. Erau așezate într-o copertă de carton subțire, purtând sus, în colț, inscripția Corneliei, iar la mijloc *Poemele...* și semnul întrebării; dovadă că titlul încă nu era definitiv fixat*. De asemenea lipsea numele autorului. Cornelia îmi întindea, rând pe rând, câte o filă, lăsându-mi răgaz între ele, să recitesc, să meditez asupra fiecăruia⁷⁶.

Abia la 26 august 1918, când s-a întors la Sebeș și a găsit acasă scrisorile sosite între timp de la Cornelia, Lucian Blaga a aflat că Silvia Brătianu i-a citit versurile: „Sunt mândru că Silvia e așa de încântată de mine“²⁶. Dar tot acum află o altă veste care nu-i făcu deloc plăcere. Știind că Lucian pleacă la Măgura cu Vichi, „iubita verișoară“, Cornelia acceptă să întreprindă de asemenea o excursie, de mai bine de două săptămâni, în Munții Mehedințului, la Mehadia, comună din județul Caraș-Severin, în apropiere de Băile Herculane. Cuprins de spaimă, Lucian Blaga nu se putu opri să nu-i reproșeze Corneliei: „Edera – așa mi-e de – frică: nu m-ai trădat prin Mehadia?“²⁶.

Lucian Blaga adusese cu sine din munți patru noi poeme: cele două cu Eva, apoi *Izvorul nopții* și *La mare*. Le revăzuse pe toate celelalte: „...în poemele cele vechi am schimbat mult“ – menționa la 26 august, iar la 9 septembrie exclama: „...ce frumoase s-au făcut poemele; sunt așa de pline și de rumene!“²⁶. Zilele acelei luni de început de toamnă au trecut

* În *Hronic...*, Lucian Blaga dezvăluie titlul volumului în decembrie 1917 lui Romul Bena; „...cu toate că volumul nu e gata, i-am și găsit un titlu... Ți-l spun, dar să nu râzi: *Poemele luminii*“¹. Poate că acum, semnul de întrebare era doar o cochetărie a poetului.

mai greu ca totdeauna. Pe de o parte, era îngrijorat de întârzierea scrisorilor expediate de Cornelia: între 26 august și 19 septembrie nu primise nici una! Se simțea, într-o anume măsură, și apăsător de un sentiment de vinovăție pentru escapada întreprinsă la Măgura, era și gelos, deoarece Cornelia îi imitase gestul și plecase singură la Mehadia. Număra, nervos, zilele rămase până la apropiata întâlnire și, cu sufletul împovărat de remușcări, ardea literalmente de dorința de a o revedea. La 30 septembrie, îi scria melancolic lui D.D. Roșca, la Săliște: „Știi – Mitică: mi-e dor al dracului de Cornelia: câteodată simt chiar și o durere fizică în inimă...“¹ (subl. aut.).

Pe de altă parte, îl enerva cumplit munca de secretariat juridic, pe care i-o impusese Lionel, și se plângea cu obidă; deși tocmai datorită acestei munci învățase să bată la mașina de scris, cu relativă ușurință: „...Nelu încă mă necăjește foarte mult cu cancelaria: mă omoară cu copieri de cambii și de provocări. Știi, Edera, n-are pic de considerație, că eu nu sunt pentru așa ceva. Nu vrea să înțeleagă. Crede că câștigul său material e mai presus de orișice. Și curios, – tocmai de când mă ucide sufletește cu fleacurile lui – tocmai de-atunci s-a isprăvit cu munca mea. De-aș scăpa odată“²⁶.

„Scăpă“, într-adevăr. La 30 septembrie 1918, făcea pregătirile pentru plecare și îi scria lui D.D. Roșca: „...purizez poemele: iasă deja un volum. Vreau să i le duc Corneliei. În fond pentru ea le-am făcut. Numărul sărutărilor e totdeauna în raport cu frumusețea poemului; îți poți închipui dacă acum îi duc un volum întreg! – ce mă așteaptă!...“⁸¹.

Vineri, 5 octombrie, la ora 11 și jumătate noaptea, Lucian Blaga se urca în personalul de Budapesta. Călătorea împreună cu D.D. Roșca. Sâmbătă 6 octombrie, amândoi luau acceleratul din capitala Ungariei spre capitala imperiului. Duminică erau la Viena. Luni, 7 octombrie, la ora 9 dimineța, după cum stabiliseră anterior, o aștepta pe Cornelia în fața Universității. Acum, îi oferi volumul, în forma lui definitivă. Fiecare poem era scris pe o coală de hârtie separat și toate vârâte într-o copertă impro-

zivată dintr-o foaie luată dintr-un bloc de desen. Titlul fusese fixat: *Poemele luminii* și cuprindea 45 de poeme⁸². Acum, Cornelia Brediceanu a luat o hotărâre pentru care Lucian Blaga o va binecuvânta. Stabiliseră încă din vară să trimită manuscrisul profesorului Sextil Pușcariu, de la Universitatea din Cernăuți, ca unei instanțe superioare de control și apreciere. Se ivise un prilej. Cornelia află de la ceilalți studenți că un român, probabil tot student, aflat la Viena, pleca spre Cernăuți. La 10 octombrie, îi scrie profesorului următoarele, utilizând, în semn de respect deosebit, majusculele pentru formele atone ale pronumelui personal.

„Mult stimată D[omnu]le Profesor,

Îmi iau voie să-Ți alătur o serie de poeme spre apreciere. N-aș îndrăzni să mă adresez cu o astfel de rugare știind ce scumpă Ți este ori și ce clipă, – dacă n-aș avea convingerea că și D[umnea]ta vei avea plăcerea să descoperi în autorul acestor poeme un adevărat talent. Dânsul a mai scris înainte de război în diferite reviste românești, – între altele și în *Convorbiri literare* – articole filosofice, dar ca poet n-a ieșit încă în publicitate și ar dori mult să afle părerea unei autorități și referitor la aceste nouă creațiuni, pe cari de altfel n-are de gând să le publice decât după război. Eu încă le port mult interes și Ți-aș fi foarte recunoscătoare dacă ai avea bunătatea să le cetești și să-mi comunicai părerea D[umi]tale sinceră.

În speranța că nu-Ți cauzez o incomodare prea mare, Te rog să primești călduroasele mele mulțumiri pentru clipele ce le vei jertfi, dimpreună cu asigurarea deosebitei mele stime⁸³.

Tânăra era vizibil emoționată; scrisul său e mare, mult peste mărime obișnuită a literelor minuscule; constant, consoana „c“ este scrisă la dimensiunile majusculei. Adăugă un post-scriptum în care menționa că alătură și timbrele necesare restituirii manuscrisului – deși Lucian Blaga își oprise o copie –, făcu un mic pachet și îl înmână binevoitorului călător ocazional.

La secretariatul Universității, Lucian Blaga a completat foaia matricolă pentru semestrul al III-lea, din anul universitar

1918-1919, alegând șapte obiecte de studiu, ce totalizau 20 de ore săptămânal: două cursuri de câte cinci ore: *chimia experimentală generală* și *fiziologia*, predate, amândouă, de prof. dr. Schlenk; un altul de patru ore, *introducere în problemele fundamentale ale filosofiei*, ținut de prof. dr. Robert Reininger; două cursuri de câte două ore: *filosofia grecilor*, cu prof. dr. H. Gomperz și *bazele filosofiei cunoașterii*, expuse de prof. dr. Victor Kraft; alte două de câte o singură oră: *discuții despre operele filosofice*, desfășurate sub îndrumarea lui Robert Reininger, și prelegerile referitoare la *adaptare și ereditate*, ale prof. dr. Oswald Richter. Însă, ca și în semestrele anterioare, în cele trei săptămâni cât a rămas la Viena, Lucian Blaga nu a participat decât sporadic la câteva prelegeri.

Într-o carte poștală expediată verișoarei Vichi la 17 octombrie, menționa că îi va trimite curând cărțile cerute și glumea, amar, pe seama penuriei alimentare: „...să te gândești la mine – mai ales când mănânci bine, ca să mă satur și eu...”⁴¹. În scrisoarea trimisă la 19 sau 20 octombrie 1918*, îi preciza că traducerile din latină, comandate „înainte cu vr-o (sic!) 10 zile” în Germania, tocmai sosiseră și le reexpedia la Sebeș. Compusesese două noi poeme „foarte frumoase”, dar se plângea, în continuare, de foamea „mare”: „Am noroc că lucrurile aduse de-acasă” – și o ruga pe Vichi să-i trimită câteva prăjituri, „niște «sărutări» (știi tu, de celea cu nuci)...”⁴¹.

La Cernăuți, profesorul Sextil Pușcariu a citit scrisoarea Cornelinei Brediceanu, dar nu a dat curs imediat rugămintă exprimate de expeditoare. Activitatea desfășurată în acele zile îi solicita realmente întreaga energie. Dar intuise cine era autorul poemelor: „...auzisem eu că un oarecare Lucian Blaga îi făcea curte și credeam că va fi existat o legătură între talentul pe care i-l descoperea (Cornelia Brediceanu, *n.n.*) și zvonul care

* Datarea este a noastră; D-l Basil Gruia, care a publicat corespondența, așază scrisoarea aceasta și cealaltă sub formularea vagă: „din Viena anului 1918”.

ajunsesse până la urechile mele. Dar de versurile unui obscur îndrăgostit îmi ardea mie, când evenimentele care se precipitau mă cereau întreg?“⁸⁴. În consecință, Sextil Pușcariu a aruncat manuscrisul pe un colț al biroului, fără a-l deschide, unde va rămâne mai multe zile.

Profesorul Pușcariu nu exagera: evenimentele politice se desfășurau cu repeziciune. Ucraina ridica pretenții teritoriale asupra Bucovinei, iar Viena intenționa să anexeze străvechiul pământ românesc Galiției. În asemenea circumstanțe, partizanii unirii cu „Țara“ au luat hotărârea editării unui periodic intitulat *Glasul Bucovinei* , ce urma să apară, inițial, de trei ori pe săptămână, sub conducerea unui comitet, în care directoratul revenea lui Sextil Pușcariu. Întâiul număr al publicației a fost difuzat la 22 octombrie 1918. În după-amiaza aceleiași zile, a avut loc o spontană, dar impresionantă manifestație a locuitorilor orașului Cernăuți, în favoarea unirii cu România. Sextil Pușcariu și Iancu Flondor au stabilit atunci să convoace peste cinci zile o adunare a reprezentanților populației românești din întreaga provincie. Aceasta a decis, la 27 octombrie, unirea Bucovinei cu regatul României. În acest scop, a fost ales un Consiliu Național și un Comitet Executiv. Intervenția trupelor ucrainene l-a determinat pe Iancu Flondor să ceară ajutorul armatei române, iar Consiliul Național a convocat la 28 noiembrie 1918 Congresul General al Bucovinei, la lucrările căruia au participat, alături de români, minoritățile naționale: polonezi, germani, ruteni. La propunerea lui Iancu Flondor, congresul a votat „unirea necondiționată, pentru vecie, a Bucovinei cu regatul României.“

În după-amiaza zilei de 22 octombrie, întors la birou, extenuat, dar tulburat de entuziasmul maselor populare, Sextil Pușcariu a găsit răgazul unei destinderi: „Cum stăteam copleșit de oboseală în biroul meu – va mărturisi ulterior –, îmi căzură privirile asupra filelor de manuscris pe care nu ajunsesem să le examinez de când îmi sosiseră de la Viena.

Mai mult mecanic citii întâia poezie, care cuprindea niște versuri neobișnuite, cu idei bizare. Neîncrezător, trecui la poezia următoare. Stai, frate, omul ăsta are talent!“⁸⁴. Prima poezie „era atât de neobișnuită prin conținutul și forma ei, încât trecui cu atențiunea mai încordată la a doua și la a treia. La a patra, știam că am înaintea mea opera unui mare talent, a unui spirit de o originalitate neobișnuită“⁸⁵. În aceeași seară, a reluat lectura câtorva poezii în redacție; deși entuziasmul său „nu prea fu împărțășit de ceilalți“⁸⁴, Sextil Pușcariu avu intuiția „că înseși vremurile noi, care începeau, își spuneau cuvântul în versurile tânărului poet“⁸⁵. Cu această convingere, îi răspundea, la 23 octombrie, domnișoarei Cornelia Bre-diceanu.

Misiva profesorului a ajuns la Viena două-trei zile mai târziu. Lucian Blaga tocmai ieșea din bibliotecă. În timp ce cobora scările, a zărit-o pe Cornelia făcându-i „de departe exuberante semne cu o scrisoare.“

„– O veste îmbucurătoare, dar știi – foarte foarte îmbucurătoare“ rosti emoționată Cornelia, „aspirând spre superlative dintr-o singură răsufflare ce ardea toate virgulele“¹. Bănuind de la cine este epistola, tulburat la rândul-i, Lucian Blaga a scos hârtia din plicul desfăcut. Rândurile îi jucau în fața ochilor și, inițial, nu a reținut decât propoziții și fraze răzlețe: „...poeziile trimise sunt foarte frumoase și autorul lor e un talent cu scânteie divină“; „Mi-au plăcut îndeosebi, în afară de limba frumoasă, imaginile originale și cu adevărat poetice“; „D[omnu]l Blaga – mă înșel? – e desigur însuși conștient despre frumusețea lor...“; „Natura ce-o privește deșteaptă în acest creier disciplinat de gândire filosofică idei atât de originale, iar dragostea deșteaptă în inima sa capabilă de sentimente pline de pasiune note atât de personale...“. „Poate că în curând va apărea o mare publicație periodică românească, la care voi avea și eu o parte de conducere. În cazul acesta – e, deocamdată, numai un plan – aș reține manuscrisul și aș cere învoirea autorului să public rând pe rând poeziile (afară doar

de câteva pe care în interesul lui i-aș recomanda să le lase să se mai «așeze»⁸⁶.

Lucian Blaga a citit scrisoarea a doua oară, copleșit de un inexprimabil sentiment de bucurie, ce fuziona cu aspirațiile sale spirituale. Reacția spontană inițială, ce-i strânsese inima înspăimântată, se dizolva într-o interiorizare adâncă ce-i inunda întreaga ființă cu o activă fericire. Pentru întâia oară, o privire străină competentă, era în consonanță cu părerea intimă a lui Lucian Blaga despre sine însuși. Alături, Cornelia fremăta, identic de emoționată. Au ieșit pe Ring; octombrie le așeza frunze roșii pe umeri, vestind simbolic începutul unui nou anotimp.

Trăirile afective năvalnice răzbat de asemenea din scrisoarea trimisă la 26 sau 27 octombrie verișoarei Vichi⁴¹, în care îi transcrie rândurile esențiale din scrisoarea profesorului. De comun acord cu Cornelia, stabili, la 28 octombrie, să-i răspundă lui Sextil Pușcariu. În contrast cu starea sufletească trăită, rândurile lui Lucian Blaga sunt sobre, aproape reci; poetul era conștient de valoarea lui! „...critica favorabilă ce-ați făcut-o poeziilor mele îmi dă încredere și vă mulțumesc pentru interesul ce mi-l purtați. Manuscrisul îl puteți ține și mă învoiesc să publicați rând pe rând poeziile în revista de care amintiți. [...]. Bucuros, aș vrea să știu, cari poezii ați voi să le știți aruncate în coșul redacției, dintre cele ce le-am trimis...”.

Lucian Blaga nu știa că Sextil Pușcariu nu se referea la o „revistă”; profesorul avea în vedere apropiata transformare a *Glasului Bucovinei* în cotidian. Și, într-adevăr, la 24 octombrie, gazeta a devenit o „mare publicație românească”, după cum o caracteriza succint profesorul în scrisoarea trimisă Corneliei Brediceanu, un „organ de propagandă pentru unirea politică a românilor de pretutindeni”. Primul număr al cotidianului, în noul format, publica mesajul Bucovinei prin care românii din acea parte nordică a străvechiului pământ românesc cereau unirea cu România. Directorul cotidianului era Sextil Pușcariu!